

השיעור המרכזי בבית הרב קוק רח' הרב קוק 9 ירושלים בכל יום שלישי 20:00

בסייעתא דשמיא

חוברת ל"ו
ירושלים

קרית חנה דוד

מבן יוסף לבן דוד

הרב יצחק חי זאגא

קרית חנה דוד

שלום לכולם. שמות רבים לה לירושלים. שמות שהעניקו לה השמים, ושמות שהעניקו לה הנביאים והמשוררים. בשמות אלו גנוזים עולמות שלמים בהבנת האור של ירושלים, הוא אור גאולת ישראל. אחד משמותיה המיוחדים, ניתן לה מפי ישעיהו הנביא, כט' א', שנאנח על יחסם של ישראל למקום המזבח באמרו, 'הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד..'. מדוע אמר פעמיים אריאל? ומה הקשר בין חניית דוד המלך למקום המזבח?

פירש אלשיך הקדוש, 'אריאל אריאל, מזבח של בית ראשון ומזבח של בית שני. קרית חנה דוד, שלא שקט ולא נח עד מצא אותו מקום לה' על פי הנביא.. שעד שלא ידע, אמר (תהלים קלב') אם אתן שנת לעיני וכו', עד אמצא מקום לה', ולא מצא מנוח עד מצאה כמוצא שלל רב..'. אומר אלשיך, פעמיים אריאל כנגד שני מזבחות שחרבו. הנביא מבכה את מצב המזבח, שדוד המלך כל כך השתוקק לבנייתו ולא נח ולא שקט עד שמצא את מקומו ורק אז "חנה" נפשית, ואילו הדורות הבאים נעשו כה אדישים כלפיו. הדברים מתחברים לאמור בתהלים קב', 'אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד. כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו'. פירש רבי יהודה הלוי בסיום הכוזרי, 'ירושלים לא תבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה, עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה'. התשוקה הישראלית לירושלים ולמקדש, היא המביאה לבנינם השלם.

אך פשט הפסוק מדבר על חניית דוד המלך. יש להבין, איך זו קשורה למזבח? נתבונן לעומק השם קרית חנה דוד, אשר בו גנוז גם סוד המעבר ממשיח בן יוסף למשיח בן דוד.

לע"נ ראש ישיבת 'החיים והשלום' הרה"ג המקובל רבי אליהו עטיה זצוק"ל

מתקוה לאמונה

לפני שנצלול לעומקם של דברים, מעניין להיזכר שנוסחו המקורי של שיר 'התקוה', היה - 'עוד לא אבדה תקותנו, התקוה הנושנה, משוב לארץ אבותינו, לעיר בה דוד חנה'. הרעיון לשורר על התקוה, מקורו לכאורה בדברי יחזקאל לז', 'יאמר אלי בן אדם, העצמות האלה כל בית ישראל המה, הנה אומרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו'. אז אומר המשורר, 'עוד לא אבדה תקותנו'.

אבל מרן הרב קוק, שורר על האמונה. התקוה אמנם בת שנות אלפיים, אך האמונה ימיה כימי עולם. התקוה אינה אלא פועל יוצא של האמונה. כך כתב מרן הרב בשירו 'האמונה', 'לעד חיה בלבבנו, האמונה הנאמנה, לשוב לארץ קדשנו, עיר בה דוד חנה'.

כמה סמלי הוא, שמילותיו של שיר התקוה, הוחלפו ושונו, אך שיר האמונה של מרן הרב, עומד עד לעצם היום הזה, בנוסחו המקורי. ממש כמו הציונות החילונית שאבדה דרכה, והחליפה את מצעה האידיאולוגי, לעומת הציונות המקורית שבוטאה על ידי מרן הרב, שדרכה הבריאה והנאמנה, נדרשת היום למדינת ישראל, יותר מאי פעם.

אך יש להבין, מדוע בחר מרן הרב מכל שמותיה היפים של ירושלים, להזכיר דוקא את השם הזה, 'עיר בה דוד חנה', על פי הדגש שהעניק הנביא ישעיהו לחניית המלך דוד?

עיר דוד

מספר הנביא, שמואל ב' ה', 'וילכד דוד את מצדת ציון.. וישב דוד במצדה ויקרא לה עיר דוד..'. לכאורה יש להבין, מה ראה דוד המלך לקרא למצודה על שמו עוד בחייו? השאלה מתבקשת לאור העובדה שדוד המלך הוא שיא הענוה בישראל.

הגמרא אומרת, חולין פט., 'לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו', אמר להם הקב"ה לישראל, חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה, אתם ממעטין עצמכם לפני. נתתי גדולה לאברהם - אמר לפני ואנכי עפר ואפר. למשה ואהרן - אמר ונחנו מה. לדוד - אמר ואנכי תולעת ולא איש. אבל עובדי כוכבים אינן כן..!'

הסביר הרב צבי יהודה, שיחות הרצי"ה בראשית 152, '..אלה הן שלוש מדרגות של התגלות ענין ישראל. ככל שמתגלה יותר הישראליות, מתגלה יותר הענוה. אברהם אבינו.. גרעין.. ובגרעיניות היסודית הזאת מונחת הענוה של "עפר ואפר", שהוא ביטוי חריף של ענוה. כמה דורות אחרי אברהם אבינו.. אצל משה רבינו "נכדו".. מופיע גילוי יותר עליון של ענוה, המתבטא במילים "ונחנו מה". "עפר ואפר" הוא אמנם ביטוי חריף, אבל לעפר ואפר יש איזו מציאות, לעומת "ונחנו מה" שהוא ביטול מציאות, עקירת מציאות. ככל שמשתכללת יותר הופעת הישראליות, כך יותר מתרוממת הענוה לעילא ולעילא.. מדרגה מעל אברהם אבינו, ומתוך אברהם אבינו. המדרגה השלישית, היא זו של דוד המלך ע"ה: "ואנכי תולעת ולא איש", שהיא לא רק ביטול ערך של מציאות ועקירת מציאות אלא שינוי מציאות והופעת מציאות אחרת: "חרפת אדם ובזוי עם".'

מה ראה אם כן, העניו העצום דוד מלכנו, לקרוא למצודת ציון בשם 'עיר דוד' על שמו? אפשר לומר, שענוה אינה שכחת ערך אלא ידיעת הערך האמיתי, ודוד ידע את ערכו. כן כתב מרן הרב, אורות הקודש ג', עבודת הקודש טז', 'אל יבהל מפני עוון של גאווה, במה שיכיר את מדרגת שכלו, וערך נטיית רצונו. אדרבא מפני ענוה פסולה, המדכאת את הנשמה, ומטשטשת את האור האלוקי שבנפש, צריך להזהר הרבה יותר'.

יתכן כי יש בדברים קדושים אלה, להסביר את התנהגותו זו של דוד המלך, אך נראה כי יש כאן עומק הרבה יותר גדול, שיתברר בהמשך הדברים. מכל מקום, אם מצודת ציון היא עיר דוד, אז מדוע מכנה הנביא את מקום המזבח, בשם 'קרית חנה דוד'?

עוד מתאר שם הנביא, שמואל ב' ה', 'וילך דוד הלך וגדול וד' אלוקי צ-באות עמו.. ויעל את ארון האלוקים מבית עבד אדם עיר דוד בשמחה.. ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון.. ויבאו את ארון ד' ויצגו אתו במקומו בתוך האהל אשר נטה לו דוד..'. שימו לב לשם צ-באות בו נוקט הנביא, בתארו את הסייעתא דשמיא של דוד המלך. עוד נחזור אליו בהמשך. לעניננו, מיכל אשת דוד מסתכלת מחלון הבית בעיר דוד. הוזה אומר, עיר דוד היא מקום מגוריו של דוד המלך, והיא המקום אליו העלה את ארון הברית.

כשנבנה בית המקדש, העלה שלמה את ארון הברית אל קודש הקודשים, מלכים א' ח', 'אז יקהל שלמה את זקני ישראל את כל ראשי המטות.. להעלות את ארון ברית ד' מעיר דוד היא ציון.. אל קדש הקדשים..'. העלאה במובן רוחני. כתב הרב צבי יהודה בשיחותיו, שיחות הרצ"ה, ויקרא 43, 'ירושלים היא העיר הגדולה, ולעומתה ציון היא עיר דוד ועיר המלכות'. בפטירת דוד המלך נאמר, מלכים א' ב', 'וישכב דוד.. ויקבר בעיר דוד'. מבלי להיכנס לפירוט, נראה כי עיר דוד - היא עיר המלכות שבירושלים רבתי - היתה במקום המכונה היום הר ציון או קבר דוד המלך. כך או אחרת, חנייתו של דוד המלך היתה במצודת ציון היא עיר דוד, אז מדוע לכנות את מקום המזבח, 'קרית חנה דוד'?

ד' אלוקי צ-באות

כפי שראינו לעיל, הנביא אומר, שמואל ב' ה', 'וילך דוד הלך וגדול וה' אלוקי צ-באות עמו..'. הביטוי וה', היינו שם ה' עם ו' החבור, מוסבר על ידי הרמב"ן, בראשית כד' א', 'והוא שיש להקב"ה מדה תקרא "כל", מפני שהיא יסוד הכל.. כי יתרון הארץ וטובה הגדולה השופע על כל באי עולם בעבור כי בכל היא.. ומדה אחרת תקרא בת נאצלת ממנה, ובה הוא מנהיג את הכל, והיא בית דינו של הקב"ה הנרמז במלת וה' בכל מקום (ב"ר נא' ב'), והיא שנקראת כלה בספר שיר השירים, בעבור שהיא כלולה מן הכל, והיא שחכמים מכנים שמה כנסת ישראל במקומות רבים בעבור שהיא כנוסת הכל'.

על פי דבריו היסודיים של הרמב"ן, אנו לומדים שהביטוי וה', רומז לשכינה הקדושה, שורש נשמות ישראל. בהמשך לדברים אלו, כתב מרן הרב קוק, אורות ישראל א' א', 'כנסת ישראל היא תמצית ההויה כולה, ובעולם הזה נשפע תמצית זו באומה הישראלית ממש..'. אומר הנביא, השכינה הקדושה, שורש נשמות ישראל, היתה עם דוד המלך.

הדברים מתחברים היטב להמשך השם הקדוש המוזכר באותו פסוק, 'אלוקי צ-באות'. שכן ר' יוסי אומר, 'שבעות לה: צ-באות כולו נמחק, שלא נקרא צ-באות אלא על שם ישראל, שנאמר, והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים. אמר שמואל, אין הלכה כרבי יוסי'. נסביר את הדברים. כל שמות ד', הן התגלויות של הקב"ה בעולמנו. אך יש מדרגות שונות לשמות, על פי רמת הקרבה שלהם אל עצמותו הבלתי נתפסת. שמות המבטאים מדרגות התגלות קרובות יותר אליו יתברך, הם שמות שאסור למחוקם. לדוגמא, אם כתבנו 'רחום' או 'חנון', מותר למחוק. אבל אם כתבנו שם הוי"ה או אלוקים, אסור למחוק שמות אלה, עולמית. לרשימת השמות שאינם נמחקים, עיינו בשולחן ערוך יורה דעה סימן רעו'. לתשומת ליבם של מורים, שכתבים שמות ד', על לוח בית הספר.

ר' יוסי אומר, שהקב"ה נקרא בשם צ-באות על שם התגלותו בעם ישראל. אבל אין זו התגלות שקרובה לעצמותו יתברך, ולכן זהו שם נמחק. אומר שמואל, אין הלכה כר' יוסי. צ-באות הוא שם שאינו נמחק. בעצם אומר לנו שמואל, שהתגלות האלוקות בישראל, היא התגלות גבוהה ביותר. וכן נפסקה ההלכה בשו"ע שם. זהו עומק דברי הנביא, שמואל ב' ה', 'וילך דוד הלך וגדול וד' אלוקי צ-באות עמו...'. הכח של דוד המלך, הוא כח כללות ישראל, כח השכינה הקדושה.

חנה הנביאה

היתה מי שקדמה לדוד המלך, וידעה את סוד השם צ-באות. היתה זו חנה הנביאה, אמו של שמואל הנביא. תפילתה ללדת את שמואל מתוארת בנביא, שמואל א' א', 'ותדר נדר ותאמר ד' צ-באות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתי ולא תשכח את אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו לד' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו'. היא פונה לד' בשם צ-באות. 'אמר רבי אלעזר', ברכות לא: 'מיום שברא הקב"ה את עולמו, לא היה אדם שקראו להקב"ה צ-באות עד שבאתה חנה וקראתו צ-באות'. מה סוד השימוש בשם זה?

חנה פונה לד' ומבקשת ילד, אבל היא לא עושה זאת רק בשל ההשתוקקות הטבעית להיות אמא. היא מרוממת את כל צערה וכאבה אל גאולת ישראל. היא אומרת לד', אני רוצה להביא ילד שיגאל את עם ישראל. ילד שיכונן את המלכות בישראל, מלכות דוד, שאינה אלא מלכות השכינה כנסת ישראל. היא מרימה את התפילה שלה, יחד עם תפילות ישראל לדורותיו, מהמקום האישי הפרטי, אל המקום הכללי הישראלי. זהו הסוד של השימוש בשם צ-באות. חנה אומרת לד' יתברך, אני רוצה ילד שיהיה לוחם אמיתי, שיהיה חייל בצבא שלך, שלא ינוח ולא ישקוט, ולא יפחד מאיש, בדרך לכינון מלכות ישראל, שהיא למעשה מלכותך תתברך בעולם. כשתפילתה עולה למקום הקדוש הזה, אל קודש הקודשים של כללות ישראל, היא מתקבלת.

אומרת הגמרא, מגילה יד., שחנה היתה נביאה, שהרי כך אמרה בתפילתה, שמואל א' ב', 'ותתפלל חנה ותאמר, עלץ לבי בה' רמה קרני בה'. 'רמה קרני ולא רמה פכי. דוד ושלמה שנמשחו בקרן, נמשכה מלכותן, שאול ויהוא שנמשחו בכף, לא נמשכה מלכותן'.

מתוך החיבור לכללות ישראל, היא מתנבאה ומתפללת על המלכות בישראל, ואומרת בתפילתה, 'אין קדוש כד' כי אין בלתך ואין צור כאלוקינו. אל תרבו תדברו גבהה גבהה.. כי א-ל דעות ד'. וירם קרן משיחו'. מיהו אותו מלך המשיח עליו היא מתפללת? פירש מצודת דוד, 'על דוד אמרה, כי שמואל בנה רק משחו למלך.. והתפללה עליו חנה, שירום קרן ממשלתו'. חנה היא מייסדת המלכות בישראל. מכח תפילתה נולד שמואל שמושח את דוד המלך. היא נבביאותה הקדושה, עומדת ומתפללת על דוד, שתרום קרנו. דוד המלך מחובר בהצלחתו לחנה. היא מתפללת עליו מראש. הוא ממשיך דרכה ותפילתה.

כך דוד בשירתו, חוזר על מילים מתפילת חנה ואומר, שמואל ב' כב', 'כי מי א-ל מבלעדי ד' ומי צור מבלעדי אלוקינו'. ממש כמו שאמרה חנה, 'אין קדוש כד' כי אין בלתך, ואין צור כאלוקינו'. מסביר הזוהר, 'לך לך צ:', 'רבי אבא פתח.. דוד מלכא אמר.. מאן הוא שליטא או ממנא דיכול למעבד מידי מבלעדי ד'. מי הוא השליט שיוכל לעשות דבר בלעדי ד'. ההכרה במלכות ד' הבלעדית בעולם, ההבנה ששורש המלכות כאן למטה, היא במלכות השכינה שם למעלה, והנכונות להיות כלי להתגלות אור ד', אור השכינה, בישראל ובעולם - נוסדת בתפילת חנה הנביאה, ומתגשמת במעשי דוד מלכנו.

שני אריות

עתה נוכל להציע הבנה ראשונה בדברי הנביא ישעיהו באמרו, 'הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד..!'. אומר ישעיהו, היו פה שני אריות א-ל, חנה ודוד. הם שיסדו בפועל את מלכות השכינה בישראל. הם לא היו מוכנים לוותר, לדאוג לעצמם, לחשוב על פרטיותם, לטפל בעניניהם ממקום של פרטיות קטנה. הם היו גבורי כח עושי דבר ד', שני אריות אמתיים. כל מה שענין אותם זה כלל ישראל. מלכות השכינה. את כל עולמם הפרטי, מיזגו בשאיפותיהם הכלל ישראליות. עשו הכל בגבורה ובאמונה, כדי שאור ד' יתגלה, והביאו במעשיהם הענקיים, להתגלות מזבח ד' ובנין בית המקדש. הוי אריאל אריאל, שני אריות ייסדו אותך, ועל שמם יש לקרוא למקומך, קרית חנה דוד. קרית חנה הנביאה ודוד המלך. דרש רבא, זבחים נד'; 'מאי דכתיב, וילך דוד ושמואל וישבו בנויות ברמה.. שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם'. פירש רש"י, 'למצוא מקום לבית הבחירה מן התורה'. עתה מובן, מדוע דוד המלך יושב דוקא עם שמואל הנביא בנה של חנה הנביאה, וביחד עמלים הם למצוא את מקום המקדש.

מקום המזבח, אומר ישעיהו הנביא, הוא בבואה של רמת הכלל ישראליות של הדור. עד כמה הדור מתנהג כמו אריה אמתית ששואג מנהמת ליבו, בגבורה ובגעגועים להתגלות השכינה במקומה, על הר הבית בירושלים. הסתכל על מקום המזבח, ראה את מצבו, ותבין את מצב הדור. ישעיהו מתגעגע לאנשים שיהיו אריות אמתיים. לא אנשים קטנים, שדואגים לאינטרס הפרטי שלהם, תוך שהם עוטפים זאת בדבורים כאילו כלל ישראליים. היכן הם האריות, נאנח הנביא ישעיהו, אריות הא-ל, גבורים כלל ישראליים, שכל מעייניהם נתונים לגאולת ישראל. היכן הם ממשיכי דרכם של חנה ודוד.

בהמשך לתורתם זו של חנה ודוד, כתב מרן הרב קוק, אורות התחיה כד', 'אשרי איש שחושב עצמו כשיריים לגבי כנסת ישראל כולה, שהיא נחלת ד', שכל מחשבות לבבו, הגיונותיו, חפצו ושאיפתו, אמונתו ורעיונו, אינם כי אם חשק טמיר אחד להכלל כולו באוצר חיים זה, "להתחסד עם קן דיליה - דא כנסת ישראל!"

תכונת הכלל ישראליות - ראיית ישותך הפרטית, כמו תו בסימפוניה הכלל ישראלית, הבנת עומק חיך כזרימת חיים כלליים מאורה של כנסת ישראל, השכינה הקדושה, מעומק מעיין החיים הכללי של כל נשמות ישראל - היא אשר תביא את הגאולה.

כן כתב שם הרב, 'ההכרה הפנימית, שהננו שריגים מעץ חיים רב דליות ושגיא פרי, שכל מה שאנו יותר מעורים בגופו של אילן, הננו חיים את החיים היותר שלמים ורעננים בהווה ובנצח, היא תביא את תחית האומה למגמתה, היא ואך היא תקיץ את הקץ, שאליו אנו עורגים, ותתן לנו חוסן ישועות...'

ויחנך

התורה אומרת, במדבר ו' כה', 'יאר ד' פניו אליך ויחנך'. אומר פסיקתא זוטרתא במדבר נשא צב:, 'טוביהו ברבי אליעזר אומר.. ויחנך. יתן לך חנינה בעולם. וכן הוא אומר קרית חנה דוד'. לוקח אותנו הפסיקתא להבנה חדשה, על פיה השם 'קרית חנה דוד' פירושו, קרית חנינת דוד. מה פשר החנינה הזו?

בביאור החנינה עסקנו בשיעור 'היונה והזית', ראו בספרי 'אורות חיים', חגים ומועדים בדרכו של הרב קוק, עמוד 236. לעניננו כאן, נביא את דברי הרמ"ק, בספר פרדס רימונים שער כג', בפירוש המילה 'חנן' - 'פירש רבי משה כי הוא בחסד, וז"ל חונן חינם ואף על פי שאין ראויין כלל מצד הדין.. ונראה לנו, כי המקום אשר בו נותנין מתנת חינם, הוא למעלה במקום שאין דין כלל, והוא לפני משורת הדין מכל וכל'. החנינה היא שפע שמימי, שיורד על האדם בחסד אלוקי, מאוצר מתנת חינם, ומסייע לו בכל. בדומה לזה מצאנו בענין יוסף הצדיק, בעת מצוקתו בבית הסוהר המצרי, אומרת התורה, בראשית לט' כא', 'ויהי ד' את יוסף, ויט אליו חסד, ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר'. פירש אור החיים הקדוש, 'כי בהשראת שכינה על האדם, יושפע הנסמך מהמשרה שכינתו, ממה שבו..'

האיסור לתת חניה לגוים בארץ ישראל, נאמר בלשון 'לא תחנם'. הגמרא עבודה זרה כ. אומרת, 'לא תחנם - לא תתן להם חנייה בקרקע. דבר אחר, לא תחנם - לא תתן להם חן. דבר אחר, לא תחנם - לא תתן להם מתנת חנם'. מתוך לאו אתה שומע הן.

החניה בארץ ישראל, היא אשר נותנת לישראל את החן האלוקי, את השראת השכינה, את השפע היחודי, הבא מאוצר מתנת חינם, אוצר החסד האלוקי. המתנה האלוקית הזו, הגנוזה באדמת ארץ ישראל, שמורה לעם הנושא את דגל תורת ד', ולכל מי מאומות העולם שירצה להצטרף אליו ולקבל עול תורה ומצוות, להיות חלק מהשליחות הישראלית, לתקן עולם במלכות ד'. על פי דברים אלו נוכל עתה להציע הבנה חדשה.

כשדוד המלך קורא לציון 'עיר דוד', הוא בעצם אומר, כל הנצחונות שלי, כל החן האלוקי, הוא בזכות אדמת ירושלים. החן שלי הוא חן ירושלמי. לא ירושלים בזכות דוד המלך, אלא דוד המלך בזכות ירושלים. העיר הזאת, היא דוד המלך. היא שורש ברכתי חנינתי והצלחתי. המילה 'עיר' תתפרש במובן שליח. כמאמר דניאל, ד' י', 'עיר וקדיש', ופירש שם רש"י, 'והוא מלאך שהוא ער לעולם וקדוש'. דוד המלך, שכידוע שמר על ערנות על אנושית, בקדושתו ובענוותנותו קורא לעיר ציון בשם השליח דוד. זה לא אני, הוא אומר, זו ירושלים. היא מקור הברכה והחן. היא עשתה אותי אריה. היא קרית חנינת דוד.

'אמר רבי יוחנן, סוטה מז', 'שלשה חינות הן, חן מקום על יושביו, חן אשה על בעלה, חן מקח על מקחו'. פירש רש"י, 'חן מקום על יושביו - ואפילו הוא רע, נראה להם טוב. חן האשה - תמיד על בעלה ואפילו היא מכוערת, נושאת חן בעיניו'. החן הוא מתנה אלוקית שמימית, שנותנת לאדם ברכה והצלחה, הרבה מעבר ליכולותיו ומה שהוא באמת. דוד בענוותנותו אומר, דוד זה כלום. כל מה שאני מצליח, זה בגלל האדמה הקדושה הזו, אדמת ירושלים, אדמת הר הבית, אדמת המזבח. אני לא מנכס את ההצלחה הישראלית לעצמי. זו היא ברכת שמים, חן אלוקי, ברכת השכינה. זו העיר שד' אלוקי הצ-באות, שורה בה. מי אני ומה אני בכלל. הכל זה אור השכינה של כללות ישראל.

כמה נפלא לקרוא עתה את דברי הרמב"ם, הלכות בית הבחירה פרק ב' הלכה ו', 'וגובה כל המזבח נ"ח טפחים'. ח"ן טפחים. מקום המזבח הוא מקור החן וההצלחה המלכותית המופלאה של דוד המלך, והוא תמיד מקור החן וההצלחה של כל מלכות בישראל. פונה ישעיהו הנביא אל המזבח ונאנח, הוי אריאל, שממך ינק דוד המלך את הצלחתו המופלאה, ראה עכשיו איך מתייחסים אליך.

ואתחנן

משה רבינו מתאר את תפילתו לד' שיתן לו להיכנס לארץ ישראל, במילים, דברים ג' כג', 'ואתחנן אל ד'.. אעברה נא ואראה את הארץ הטובה.. ויתעבר ד' בי למענכם ולא שמע אלי..'. פירש רש"י, 'ואתחנן. אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם.. לפי שאמר לו (שמות לג' יט') וחנתי את אשר אחון, אמר לו בלשון ואתחנן'. משה רבינו פונה לד' ומתחנן לחן וחנינה מאוצר מתנת חנם. הקב"ה מסרב רק בגלל כלל ישראל. מדוע?

פירש מלבי"ם, 'גלה לו ה' שאינו מונע ממנו העברתו אל הארץ בעבור שקוצץ על משה, רק שעושה זאת לטובת ישראל, שאם היה משה נכנס לארץ.. היה המקדש נבנה תיכף על ידו, באופן שלא יחרב לעולם, וזה היה רעה גדולה לישראל, כי אז כשנתחייבו על חטאתם, היה מכלה חמתו על ישראל עצמם, מה שאין כן כשנבנה המקדש שלא על ידי משה, כשחטאו, החריב המקדש וכלה חמתו על העצים והאבנים..'. עוד כתב מלבי"ם, במדבר כ' יג', 'שם היה משה נכנס לארץ היה אז הגאולה הנצחיית המקווה שיהיה לעתיד לבא, והיה אז ימות המשיח, אולם דבר זה שיהיה אז התקון הכללי המקווה שיהיה באחרית הימים תלוי בתנאי אם היו ישראל שלמים בצדקתם וחזקים באמונתם..'.

כשמשנה רבינו מתפלל ומבקש להביא את התיקון השלם שיהיה באחרית הימים, הוא משתמש דוקא בלשון 'ואתחנן'. מה יש בלשון הזו, שרומז על התיקון העתידי?

בפרשה הבאה לאחר 'ואתחנן', אומר משה לישראל, דברים ז' יב', 'והיה עקב תשמעון...'. פירש אור החיים הקדוש, 'ורמז בתיבת עקב, מדת התורה, שיהיה אדם הולך עקב לצד גודל בעונה ושפלות.. ואפשר שרמז באות הנו"ן שישיג ויבין חמשים שערי בינה...'.
אחרי הנסיון לדלג את העולם לתיקונו העתידי במילת 'ואתחנן', אומר להם משה, הדרך הרצויה לפניו יתברך, היא התקדמות של 'עקב לצד גודל'. על פי דברי אור החיים אלה, אפשר להציע, שגם המילה 'ואתחנן', כמו המילה 'תשמעון', מסתיימת באות נו"ן, כדי לרמוז גם היא על נסיונו של משה, להביא את התיקון של שער הנו"ן. השער המסיים את תהליך הגאולה העולמי בהכרעתו המוחלטת של הרע, והפיכת החושך לאור.

מכל מקום למדנו, שהחנינה קשורה למלכות המשיח, לתיקון העתידי של העולם כולו. מה פשר החנינה המשיחית הזו?

אלחנן

הנביא מתאר, שמואל ב' כא', '..ויך אלחנן בן יערי ארגים בית הלחמי את גלית הגתני..'. פירש רש"י, 'אלחנן - דוד'. כולנו יודעים שמי שהרג את גלית הוא דוד המלך, אך מדוע מכנה אותו כאן הנביא בשם 'אלחנן'? כאילו אומר הנביא, דעו לכם, שהחנינה היא מהותית ועצמותית לדוד המלך. מדוע?

בתאור מלכי אדום ומיתתם, אומרת התורה, בראשית לו' לח', 'וימת שאול וימלך תחתיו בעל חנן בן עכבור'. כתב בספר מגיד מישרים בפרשת אחרי מות, 'בעל חנן דאיהי קליפה לקבל מלכות'. כן הוא בתורת האר"י, שבעל חנן הוא כנגד המלכות. כל כך שורשית היא המילה 'חנן' במלכות הקדושה, עד שגם קליפת המלכות מכונה 'חנן'. מדוע?

במפגש בין יעקב לעשיו, משתמש יעקב אבינו שוב ושוב במילים חן וחנינה. כך נאמר, בראשית לג', '..ויאמר מי אלה לך, ויאמר הילדים אשר חנן אלוקים את עבדך..'. עשיו שואל מי הילדים האלה? יעקב עונה בלשון חנינה, הילדים אשר חנן אלוקים את עבדך. עשיו ממשיך לשאול, 'ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי, ויאמר למצא חן בעיני אדני'. גם בענין השליחים, משיב יעקב אבינו בלשון חן, למצוא חן בעיני אדוני. ממשיך עשיו ואומר, 'ויאמר עשו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך. ויאמר יעקב אל נא אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי.. קח נא את ברכתי אשר הבאת לך כי חנני אלוקים וכי יש לי כל ויפצר בו ויקח'. שוב אומר לו יעקב לעשיו, 'אם נא מצאתי חן.. כי חנני אלוקים'. מדוע חוזר יעקב אבינו בעמדו מול עשיו, שוב ושוב, על החן והחנינה?

המילה 'חנני' מפורשת שם ברש"י, 'נו"ן ראשונה מודגשת לפי שהיא משמשת במקום שתי נונין', שהיה לו לומר חננני, שאין חנן בלא שתי נונין..'. מה פשר הדגש המיוחד הזה של רש"י, שאין חנן בלא שתי נונין? מה רצה רש"י לגלות לנו באמירה הזו?

אמנם כדברי רש"י מצאנו בתהלים ט' יד', 'חננני ד'..', הכתובה בשתי נונין שורשיות, ועוד אחת שלישית, שימושית. אך מה ענין הדגש על שתי הנונין במילה חנן?

כששמואל הנביא, בא למשווח את אחד מבני ישי בית הלחמי למלך על ישראל, הוא בודק את כל בניו, ואינו מוצא את האחד הראוי להימשח. אז הוא שואל, שמואל א' טז', 'התמו הנערים?' והתשובה, 'עוד שאר הקטן והנה רעה בצאן..'. אומר לו שמואל, 'שלחה וקחנו'. כשמגיע דוד, שמואל נבהל, עד שהקב"ה אומר לו, 'קום משחחו כי זה הוא'. מדוע נבהל? מתאר הנביא, 'וישלח ויביאהו והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי..'. אומר המדרש, בראשית רבה סג' ח', 'אמר רבי אבא בר כהנא.. וכיון שראה שמואל את דוד אדמוני.. נתיירא ואמר אף זה שופך דמים כעשו, אמר לו הקב"ה, עם יפה עינים, עשו מדעת עצמו הוא הורג אבל זה מדעת סנהדרין הוא הורג'. מול האדמוני הרשע, עומד האדמוני הצדיק עם יפה עיניים וטוב רואי, הלא הוא דוד המלך. אפשר אם כן להציע, שיעקב אבינו מזכיר לעשיו שוב ושוב את החנינה, משום שהיא כח דוד המלך, נינו האדמוני, שיכריע בחנינתו את אדום. אך השאלה רק מתגברת, מדוע החנינה כה מרכזית במלכות בית דוד הגואלת? מה יש בה שמכריע את אדום? ומה פשר שתי הנונין?

ינון שמו

דוד המלך מתפלל על מלכות שלמה בנו ואומר, תהלים עב' יז', 'יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו..'. פירש רש"י, 'כל ימי השמש יגדל שמו, ינון לשון מלכות ושררה, כמו (משלי כט') ואחריתו יהיה מנון.. אמרו בלבם נינם יחד (תהלים עד') מלכיהם יחד'. הנה כי כן, הנון רומזת למלכות. כן מצינו גם במגילה י': 'ר' יונתן פתח.. והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד.. שם - זה הכתב, שאר - זה לשון, נין - זה מלכות, ונכד - זו ושת'. פירש רש"י, 'נין - לשון ממשלה, וכן ינון שמו (תהלים עב') - ימשול ויגדל'.

בפרשת בהעלותך, במדבר י' לה', אומרת התורה, 'ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ד' ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך. ובנחה יאמר שובה ד' רבבות אלפי ישראל'. שני פסוקים אלה, מסומנים לפנייהם ולאחריהם בספר התורה, באות נון הפוכה. מה פשר הנון ההפוכה הזו? 'תנו רבנן', שבת קטו: 'ויהי בנסע.. פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה, לומר שאין זה מקומה. רבי אומר, לא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו.. מאן תנא דפליג עליה דרבי - רבן שמעון בן גמליאל הוא, דתניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה. ולמה כתבה כאן - כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה'. רבי אומר, שני פסוקים אלו נחשבים לחומש בפני עצמו, ובשל חשיבותם סומנו. רשב"ג אומר, שפסוקים אלו היו אמורים להיות בפרשת הדגלים, והושמו כאן, כדי להבדיל בין שני חטאים של עם ישראל. הראשון הוא הבריה מהר סיני. השני הוא התאוה לבשר.

אומר הזוהר, בהעלותך קנה, 'רבי אלעזר אמר.. אית לאסתכלא נ דאיהי מחזרת לאחורא הכא.. כיון דהוה נטיל ארונא נו"ן נטיל עליה והא שכנתא על גבי ארונא יתיב, תא חזי

חביבותא דקב"ה לגבייהו דישראל, דהא אף על גב דאינון סטאן מארח מישר, קב"ה לא בעי לשבקא לון, ובכל זמנא אהדר אנפוי לקבלייהו דאי לאו הכי לא יקומון בעלמא.. כהאי איילא דעזלתא כד איהו אזיל, אהדר אפוי לאתר דנפיק, ועל דא בנסוע הארון, נו"ן אסחר אנפין לקבלייהו דישראל.. ועל דא כד ארונא הוה נטיל, משה אמר קומה ד', לא תשבוק לון, אהדר אנפך לגבן, כדין נו"ן אתהדר לגבייהו.. כמאן דמהדר אנפיה למאן דרחים..! אומר הזוהר, שהנון רומזת לשכינה הקדושה שהיתה שורה על ארון הברית. כשישראל לא התנהגו כראוי, הארון היה נוסע ומתרחק והשכינה הקדושה יחד אתו, אבל בשל חביבותם של ישראל אצל הקב"ה, הפכה פניה לישראל, כעופר האיילים, כשהולך ממקום שבכוונתו לשוב אליו, הוא הולך ומפנה פניו לאחור אל המקום ממנו הלך. על כן אמר משה, קומה ד', אל תעזוב את ישראל, החזר פניך אליהם, ואז הנון, אור השכינה, הפכה פניה אל ישראל, כמי שמחזיר פניו לאהובו.

כתב מרן הרב קוק, קובץ ח' קנז', 'והעליות שהמעלות עולות, עד שיתדבקו ישראל, ועל ידם כל העולם, באורו של משיח ע"י אורה של תורה, הוא האור הזורח בפרשת ויהי בנסוע הארון, שנכתב באמצע בין פורענות לפורענות - אורו של משיח שאינו מתירא מחוצפא, לא מעזיבת התורה ובריחה מבית הספר.. ולא מהתאוננות והשפלה עד לכדי התאוות תאוה ותביעת בשר'. אומר הרב, האור הזורח בפרשת ויהי בנסוע הארון, הוא אורו של משיח, שמעלה את ישראל והעולם בכח תורתו המיוחדת. האור הזה זורח בין חטאי ישראל, כדי לומר שכח תורתו של משיח מאיר את ישראל באור השכינה, גם כשהם מבולבלים, בורחים מהתורה כתינוק הבורח מבית הספר, או אף שוקעים בתאוות בשרניות. כח משיח הוא כח כללות ישראל. משיח דבוק תמיד בקדושת ישראל הבלתי מותנית, ומאיר את אור השכינה לישראל בכל מצב.

על פי דברים אלו, אפשר להציע, שהאבן של שבט יהודה בחושן, היתה אבן הנופך, מלשון נון הופך. היינו כח מלכות יהודה ובית דוד, הוא כח של השראת שכינה בישראל, במצבים הכי מורכבים. תורה שיודעת להפוך את החושך לאור, ולגרום לשכינה להפוך פניה כלפי ישראל, גם במצבים של ריחוק זמני. זהו סוד המלוכה בישראל. מומחיות בהשראת שכינה.

הבנו אם כן את ענינה של הנון, אך לא הבנו מדוע החנינה צריכה לבוא עם שתי נונין, כדברי רש"י לעיל ש'אין חנן בלא שתי נונין? בהמשך לכך, מדוע דוד נקרא אלחנן, והקליפה שכנגדו נקראת בעל חנן, ויעקב אבינו מזכיר מול עשיו שוב ושוב את החנינה?

חנני

מנהג ישראל לומר לאחר ברכת הלבנה, 'דוד מלך ישראל חי וקיים'. מדוע מלכות דוד תופסת מקום כה מרכזי, עד שבעת שעסוקים ישראל בהמשלותם ללבנה, מזכירים את דוד המלך ומכריזים כי מלכותו חיה וקיימת? כתב מרן הרב קוק, עולת ראייה א' תל', 'מלכות בית דוד היא יסוד לאומה הישראלית, בזה שהיא הולכת עם הנהגת מלכות

שמים הדבוקה באומה בכלל לדורותיה, והיא נושאת עיניה למרחוק ליסודו של עולם, וגם את הליכות הצדק והמשרים היא דנה על פי מידת הנצח והאחרית הגדול שיש לכללות כנסת ישראל בעולם, לא על פי ההוה בלבדו, המרכז לפעמים את הלב מפני המראה של השעה, מפני שאינו יודע אחרית דבר'.

אומר הרב, מלכות בית דוד היא מלכות נצחית, המחוברת עם התגלות אור השכינה בישראל. היא הולכת ופועלת בכל מעשיה, כמלכות ארצית מאד מעשית, המחוברת לחלוטין למלכות שמים. בכל הפרטים הארציים המרובים של הנהגת המלכות, היא אינה מסתכלת רק על פי ההוה, אלא נושאת עיניה למרחוק ליסוד העולם, וגם את הליכות הצדק והמישרים בחיי הממלכה, היא דנה על פי מידת הנצח והיעוד הגדול שיש לכללות כנסת ישראל בעולם. זהו מקור כוחה המיוחד. מי ששופט את חיי המדינה אך ורק על פי לחצי ההוה, בלי האמונה, בלי להפנות עיניו לשמים, יתרכך ליבו ויקבל החלטות נמהרות, מפני לחצי השעה המאיימים. אך מי שעניו נשואות אל נצח ישראל בכל החלטותיו המעשיות, יתמלא באומץ לב.

מסיים שם הרב ואומר, 'זאת היתה המעלה העליונה של דוד, שהיה לבבו שלם עם ד', ועל כן היתה מלכות בית דוד ביסודה דבקה לנבואה, ועשה כל מעשה על פי עצת ד' הנשגבה, כי לא ממלכת שעה היא כי אם ממלכת עולמים, ששינויי הזמנים והדורות לא ישלטו עליה. 'ודוד עבדי נשיא להם לעולם'.

כמה כואב לקרוא את השורות האלה, בדור של מנהיגים שמנוהלים על ידי יועצים, שמכוונים אותם על פי גלי ההוה, ללא הסתכלות לטווח ארוך, ללא נשיאת עינים לשמים, ללא לקיחת אחריות על תהליכים לאומיים רוחניים ומעשיים, ארוכי טווח. הכל כאן ועכשיו. מה יביא להם את המנדטים שיאפשרו להם לשבת על כס השלטון. זו הסיבה שמנהיגותם של אלה חולפת ועוברת, ואילו מנהיגות בית דוד, מוזכרת בגעגועים בני אלפי שנים. זאת היתה המעלה העליונה של דוד המלך, שהנהיג את מלכותו המעשית, על פי עצת ד' הנשגבה. שמלכותו כאן בארץ עם כל מעשיותה המקצועית, היתה מכוונת ומחוברת עם מלכות שמים. זה מה שעשה את מלכות דוד, מלכות נצחית.

עתה נוכל להציע הבנה בדברי רש"י, ש'אין חנן בלא שתי נונין'. החנינה, החן האלוקי, הנסוך על מלכות בית דוד, נובע מכך, שמלכותם היא מלכות של שתי נונין. נון ארצית, היא מלכותא דארעא, שמכוונת ומחוברת לנון השמימית, היא מלכות שמים. אין חנן בלא שתי נונין. אי אפשר לזכות לחן אלוקי, בלי לחבר את הנונין. דוד המלך נקרא אלחנן, משום שמלכותו היתה המשך ישיר למלכות שמים, כלי להתגלות אור ד' בישראל.

משה רבינו פונה לקב"ה ומבקש, 'ואתחנן', תן לי להשלים את התיקון המשיחי, את כוון מלכותא דארעא שתהיה מכוונת כעין מלכותא דרקיעא, ירושלים של מטה כנגד ירושלים של מעלה. אומר לו הקב"ה, עם ישראל עוד לא מוכן. תשאיר את העבודה הזו לדוד המלך. אומר ישעיהו, 'הוי אריאל אריאל'. כשקרבת היה עולה לרצון, היתה מופיעה בעשן הקרבן דמות אריה, מעל המזבח שנקרא אריאל. אריה ארצי מול אריה שמימי.

ראש הממשלה כאן למטה, צריך להיות מכון אל ראש הממשלה שלמעלה. זו המשמעות של קרית חנה דוד. זהו סוד החנינה האלוקית של דוד המלך. סוד שתי הנונים. כך הוא משך את שפע השראת השכינה, שפע הברכה וההצלחה למלכותו. עדיין יש להבין, מדוע ראה יעקב אבינו דוקא בענין החנינה המלכותית בישראל, את הכ המנצח את עשיו?

יחי המלך דוד לעולם

המילה חן מורכבת מאותיות חית ונון. כתב בספר ליקוטי מוהר"ן תורה א', 'כי איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל של כל דבר. ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר. כדי שיאיר לו השכל שיש בכל דבר. להתקרב להש"י ע"י אותו הדבר.. וזה בחינת יעקב, כי יעקב זכה לבכורה שהוא ראשית. שהוא בחינת חכמה.. וזה בחינת חית לשון חיות. כי החכמה והשכל הוא החיות של כל דבר, כ"ש (קהלת ז') החכמה תחיה וכו'. אך מחמת שאור השכל גדול מאד, אי אפשר לזכות אליו כי אם על ידי בחינת נון שהוא בחינת מלכות.. אבל מי שאינו מקשר עצמו אל השכל והחכמה והחיות שיש בכל דבר, זה בחינת עשו, שבזה את הבכורה.. דהיינו השכל כנ"ל'. אומר רבי נחמן, האות חית מבטאת חיות. החכמה תחיה בעליה. ההסתכלות לפנימיות המציאות, היא הסתכלות שמושכת את אור ד', אור החיים המסתתר בכל דבר, אל האדם. מאחר ואור החכמה האלוקית גדול מאד, הוא מתלבש בבחינת מלכות הרמוזה באות נון, היא אור השכינה השורה בישראל. זוהי דרכו של יעקב אבינו. עשיו לעומתו, ניתק עצמו מהתוך הפנימי, מהחכמה והחיות האלוקית שיש בפנימיות כל דבר. כאילו הוא "ריאלי", אך בעצם הזוי.

אפשר להסתובב בעולם הזה ולחיות אותו ללא חיים. להסתכל על הכל חיצונית בלבד, ולכפור בחיות הפנימית שיש בכל דבר. זוהי בחינת עשו, שבז לבכורה, שבז לראשית, לחיבור המציאות המעשית, אל תוכנה הראשית ששופע משמים. מול האטימות הזו, חוזר יעקב אבינו על החנינה שוב ושוב באמרו, 'כי חנני אלוקים וכי יש לי כל'. אני מכליל בהכללה אחת שמים וארץ. אצלי יש שתי נונים, מלכות ארצית ושמימית המחוברות יחדיו. אני חי את המציאות במכפלתה, בשתי קומותיה כאחת.

כשבת-שבע מודה לדוד המלך על מינויו של שלמה בנה למלך על ישראל, היא אומרת, מלכים א' א', 'יחי אדוני המלך דוד לעולם'. מה ההגיון לומר זאת, כשהמלך דוד סמוך לפטירתו מהעולם הזה? נראה להציע על פי האמור, שבת-שבע אומרת לו, הדרך שלך, דרך הח"ן, חית ונון, חיות פנימית אלוקית השופעת במלכות, תמשיך לנצח בעם ישראל. כדברי מרן הרב קוק, אורות הקודש ב', התעלות העולם לב', 'הרוח המחיה את החיים החברותיים צריך שיהיה בעצמו לקוח מאצילות הרוח העליון של החיים העליונים, החיים הקדושים השמימיים.. זאת היא המגמה היסודית של נשמת ישראל, לחיות חיים אלוקיים במובן החברותי.. מלכות בית דוד היא דוגמת מלכות שמים העליונה.. האידיאל החברותי והאידיאל הרוחני.. מתאחדים ומתמזגים יחד. ד' אחד ושמו אחד'.

אפשר שזו היתה כונת מרן הרב בשירו 'האמונה', 'לעד חיה בלבבנו, האמונה הנאמנה, לשוב אל ארץ קדשנו, עיר בה דוד חנה'. לשוב לא רק לתחיה לאומית גשמית אלא גם לתחית הקדש, בעיר בה נושקים שמים וארץ, עד שהחנינה האלוקית, כמו חוט של חסד, משוכה תהיה על המדינה ומנהיגיה, על מדיניותה ואזרחיה, ואף על חיי השוק שלה.

מבן יוסף לבן דוד

הנביא מתנבא, זכריה יב', 'ושפכתי על בית דויד ועל יושב ירושלם רוח חן ותחנונים והביטו אלי את אשר דקרו וספדו עליו כמספד על היחיד והמר עליו כהמר על הבכור. ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדרמון בבקעת מגדון. וספדה הארץ משפחות משפחות לבד, משפחת בית דויד לבד ונשיהם לבד, משפחת בית נתן לבד ונשיהם לבד. משפחת בית לוי לבד ונשיהם לבד, משפחת השמעיה לבד ונשיהם לבד. כל המשפחות הנשארות משפחת לבד ונשיהם לבד'.

על איזו תקופה מדובר? אמר הנביא, 'ביום ההוא יגדל המספד בירושלם, כמספד הדרמון בבקעת מגדון'. פירש רש"י, 'ורבותינו דרשוהו על משיח בן יוסף שנהרג...'. מיהו משיח בן יוסף? מדוע הוא נהרג? מדוע חוזר הנביא שוב ושוב, על תיאור ההפרדה שתהיה בין גברים לנשים? ואיך כל זה קשור לשפיכת רוח חן ותחנונים על ישראל?

כתב ר' הלל משקלוב, תלמיד הגר"א, בספר קול התור פרק א', משמו של הגר"א, 'משיח בן יוסף שהוא הכח הנסיי המסייע לכל פעולה הנעשית באתערותא דלתתא על דרך הטבע...'. הוה אומר, משיח בן יוסף איננו אדם מסוים אלא סייעתא דשמיא המלווה את כלל הפועלים בדרך הטבע לגאולת ישראל. הסייעתא דשמיא הגדולה ביותר שראינו עד היום בענין זה, היא הקמת מדינת ישראל. אם כן, אפשר לומר שמדינת ישראל היא ההתגלות הגדולה של משיח בן יוסף.

בדומה לכך, אמר מרן הרב קוק בהספדו להרצל, 'המספד בירושלים', מאמרי הראי"ה 94, 'והנה בתור עקבא דמשיח בן יוסף, נתגלה חזיון הציונות בדורנו...'. התנועה הציונית ששקעה בבנינה הגשמי של ארץ ישראל, היא בחינת משיח בן יוסף. מרן הרב מאריך להסביר בהספדו ההסטורי המובא שם, שהתנועה הציונית תחיה את הגוף של המדינה, ואילו משיח בן דוד יקים לתחיה את נשמתה הלאומית הקדושה, ויחבר את גוף המדינה, לרוחה ואמונתה הישראלית הקדושה. אנחנו נמצאים היום בתקופת המעבר.

על פי הגמרא, סוכה נב. בהסבר נבואת זכריה דלעיל, משיח בן יוסף יהרג לפני המעבר לתקופת משיח דוד. כתב האר"י הקדוש, שער הכונות לז., להתפלל בתפילת שמונה עשרה בברכת בונה ירושלים, שמשיח בן יוסף לא יהרג. על פי דברים אלו אפשר לומר, שכונת התפילה לביטול הריגת משיח בן יוסף היא, שהמעבר של מדינת ישראל מעידן התחיה הגשמית, לעידן תחית הקודש הלאומית, יתרחש ללא משבר קיומי קיצוני. הנביא זכריה חוזר שוב ושוב בהמשך נבואתו, על ההפרדה שתהיה בין גברים לנשים, בעת המספד על משיח בן יוסף, מספד שכולנו מתפללים שלא נגיע אליו. מה הוא רומז?

הכח הרוחני המאיים על משיח בן יוסף, היינו על הצלחתה וקיומה של מדינת ישראל, הוא הפגיעה בקדושת המשפחה, הזלזול בקדושת היחסים שבין גברים לנשים. לכן חוזר הנביא שוב ושוב על תאור הצניעות הרבה, שינהגו בה במהלך המספד, כמו לומר, לאחר המשבר הנורא חלילה, כולם יבינו את גודל הטעות של הפגיעה בקדושת ישראל.

התורה אומרת, ויקרא יט' ב', '..קדושים תהיו...'. פירש רש"י, 'הוּ פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה'. קדושת ישראל תלויה בקדושת היחסים שבין גברים לנשים. לא לחינם, המבולבלים הגדולים שנאבקים נגד המעבר לעידן האמונה במדינת ישראל, מרימים את דגל העריות בראש מאבקם. אם זה בנסיון להרוס את מוסד המשפחה, ואם זה בתערובת גברים ונשים בצבא. כך לדוגמא, על פי דו"ח משרד הבריאות מלפני שלוש שנים, 'כל שנה יש בצה"ל כ- 615 הפסקות הריון של חיילות חובה...'. 615 הפלות בשנה. על אף התמונה העגומה הזו, ממשיכים מתנגדי האמונה במדינת ישראל, להעצים את התערובת ביחידות צה"ל, באמרו, אנחנו עם ככל העמים, אין שום קדושה מיוחדת בישראל.

המאבק נגד התערובת בצבא, המאבק על קדושת המשפחה בכל מופעיו, הוא מאבק על דמותה של המדינה, כמדינה יהודית מאמינה!! ודמוקרטיה, מדינת עם ישראל הקדוש, שנבחר להאיר את העולם באור ד'.

רוח חן ותחנונים

לצד הסכנה הגדולה, מציג זכריה הנביא גם את הפתרון, באמרו שם, 'ושפכתי על בית דויד ועל יושב ירושלם רוח חן ותחנונים'. אם נבין לעומק מהי אותה 'רוח חן ותחנונים', נוכל להבין מהו האור שאנו זקוקים לו, במעבר שאנו חווים היום, מבן יוסף לבן דוד. מהעידן בו רק הבנין החומרי עניין את כולם, לעידן בו אנו עסוקים בבנינה ועיצוב דמותה הרוחנית האמונית של מדינת ישראל.

רש"י פירש, 'רוח חן ותחנונים. שיעלו על רוחם להתחנן לפני, והם יהיו לחן בעיני'. לבבות ישראל יפתחו וישוּבו להתפלל לד' ולהכיר שהוא מקור הישועה. התפילות האלה, התחינות האלה, יפתחו את צינור הברכה, ויביאו את החן האלוקי, שיעשה את כולנו, אריאל, אריות של אל, כמו חנה ודוד. אז דבר ראשון, צריך תפילות.

אומר המדרש, במדבר רבה נשא יא', 'ויחנך. יעמיד ממך נביאים, כמה דתימא ושפכתי על בית דוד רוח חן ותחנונים'. וכן אומר המדרש, ילקוט שמעוני, בא רח', 'זה' נתן את חן העם וגו' וישאילום.. ר"א אומר רוח הקודש שרתה עליהן.. ואין חן אלא רוח הקדש שנאמר ושפכתי על בית דוד רוח חן ותחנונים'. כשאנו מתחננים בתפילת עמידה, לקבל את הדעת האלוקית, אנו אומרים, 'וחננו מאתך חכמה בינה ודעת.. ברוך.. חונן הדעת'. רוח חן ותחנונים, היא אם כן, רוח הקודש. אז יום יבוא וכל עם ישראל יהיו נביאים. יהי רצון שנזכה לכך בקרוב. אך מה עד אז? מה אנו יכולים לעשות היום, כדי לעדן את המעבר משלב תחית הגוף הלאומי הישראלי, לשלב של תחית הקודש במדינת ישראל?

הכח הנותן חן

כתב מרן הרב קוק, אורות התחיה נז', 'כעת בזמן היותר קרוב לקץ הישועה, קול התור נשמע בארצנו ונצנים נראו בארץ, והתביעה של דרישת אור ד', של דרישת גאולה רוחנית עליונה, של נהירה אל ד' ואל טובו, הולכת היא וגדלה'. עם ישראל תובע היום, באופן הכי פשוט וטבעי, את אור ד'. דורש גאולה רוחנית לאומית. הדרישה הולכת וגדלה, עד שבימינו אלה, ים אדיר של דברי תורה, עף לכל הכיוונים בקבוצות החברתיות. זה היום השיח. עם כיפה ובלי כיפה, כולם מעבירים לכולם דברי אמונה, דברי תורה.

ממשיך הרב וחווה, 'כעת הזמן מחיב להרבות קנין בתורה הפנימית, בחזיונות הקודש.. וחיל אשר נגע ד' בלבם ממחנה אלוקים זה, זה יהיה לנו הכח המיסד את יסוד הישועה, הכח הנותן חן ואור חיים וגאון של גדולה בכל תעופת החיים אשר לתחית האומה בארץ ישראל'. אומר הרב, הכח הנותן חן ואור חיים, וגאון של גדולה רוחנית, בכל תעופת החיים של תחית האומה בארץ ישראל, הוא קנין התורה הפנימית. לימודי אמונה בעמקות, ולימוד קבלה למוכשרים לכך. מובן כי המאבק המעשי, הוא מאבק ציבורי, אך המנוע הסגולי, שיעניק כוחות, שינקה את האויר, שימשוך את החן האלוקי השמימי, רוח חן ותחנונים, לכל לבבות ישראל, הוא העיסוק הרב בפנימיות התורה.

מסיים הרב ואומר, 'ספר הזוהר הפורץ נתיבות חדשות, משים במדבר דרך, מסלה בערבה, הוא וכל תבואתו מוכן הוא לפתוח פתחי גאולה, ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר, יפקון ביה מן גלותא ברחמי'. מצביע הרב באופן שאינו משתמע לשתי פנים, על ספר הזוהר, בתור המפתח להבאת הגאולה, ברחמים, בלי שנצטרך להתמודד עם ארועים טראומטיים, דוגמת הריגת משיח בן יוסף.

דוד המלך, פעל ונאבק ונלחם ועשה ולא הרפה, כשהוא יודע בעמקות ולאורך כל הדרך, לראות את אור ד', אור השכינה השורה בכללות ישראל, בתוך כל ההתמודדויות הארועים והמעשים. הדבקות הזו, חנינת הדעת הזו, שהיתה נסוכה על כל מעשיו, הביאה את החנינה של התגלות רוח הקודש על דוד המלך, עד שנאמר, שמואל א' יח', 'יהי דוד לכל דרכיו משכיל, וד' עמו'. פירש רש"י, 'משכיל - מצליח'. מדוע מתיחס הנביא להצלחת דוד המלך בלשון של השכלה? אומר דניאל יב' ג', 'והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע..', פירש הזוהר, שמות ב., 'והמשכילים אלין אינון דמסתכלי ברזא דחכמתא..'. דוד המלך היה שקוע ברזי תורה, ועל ידי סודות אלו, זכה להצלחתו המעשית הגדולה. לא לחינם מכונה לימוד הקבלה, חכמת החן.

מיזוג של עמקות רוחנית אמונית גדולה, עם מעשיות חכמה ואמיצה, תביא לנו גאולה מלאת חן, ברחמים.

ברכת קרית חנה דוד לכל עם ישראל

אורות חיים

חגים ומועדים בדרכו של הרב קוק

מאת: הרב יצחק חי זאגא

312 עמודים כריכה קשה. מחיר הספר – 50 ש"ח
דמי משלוח בדואר – 15 ש"ח / שליח עד הבית – 25 ש"ח
בקניית 3 ספרים ומעלה - משלוח חינם!

לרכישת הספר שלחו מסרון -

058-5-216-216

להתחיל את היום באורות..

5 דקות יומיות מתורת הרב קוק

ישירות לטלפון או לתיבת הדוא"ל שלך!

לתפוצה בדוא"ל: orot.laderech@gmail.com בווטסאפ: 0585-216-216

לשיעורים מוקלטים - היכנסו לאתר

רוח ירושלמית yerushalayim.org.il